Filozoflardan Günümüze Varlığımı Nasıl Anlamlandırdım?

Varlık felsefesi, felsefenin doğuşundan itibaren hep tartışılan bir konu olarak önümüze çıkar. Varlık var mıdır? Yok mudur? İlk araştırmayı Thales yapmıştır. Thales'in her şeyin varlığının sudan geldiğini savunması, tabi böyle bırakmayıp üzerinde incelemeler yaparak, akıl temeline alarak rasyonel bir çalışmanın ürünü haline getirmesi gibi; Aristo'nun metafiziksel (ontoloji, teoloji) yaklaşımı da göz önünde bulundurulabilir.

Ondan sonra Platon, Hegel, Sokrates, Farabi, Hegel, Berkeley, Heidegger, Sartre... Daha birçok filozof sayabiliriz. Benim fikrime yakın olana gelecek olursak "idealizm"le karşı karşıya kalırız. İdealizm; var olan her şeyi "düşünce"ye bağlayıp ondan türeten; düşünce dışında nesnel bir gerçekliğin var olmadığını, başka bir deyişle düşünceden bağımsız bir varlığın ya da maddi gerçekliğin bulunmadığını dile getiren felsefe akımını niteler. Platon ideayı ortaya koyarken her türlü maddî varlığın ve kavramın idealar dünyasında ve insan zihnindeki orijinal şekliyle odluğunu ifade etmektedir. Gerçek olan dünyayı idealler dünyası olarak almaktadır. Varlık dünyasındaki her şey idealardan çıkarak maddi gerçeklikle buluşuyordu, ama madde bozulup yok olduğu halde idealların devam ettiğini savunuyordu. Bu kavram daha sonraki filozofların düşüncelerini etkilediği gibi orta çağ düşüncesini bile dönüştürmüştür. Descartes, Locke ve Hume'da ise ideler varlık dünyasının insan bilincindeki doğru tasarımlarıydı. İnsanların sübjektif olarak oluşturdukları tasarılara dayanan bu idealizm, ideleri tanrısal kaynaktan ayırıp insan aklına bağlıyordu. Yine de idealizm Berkeley tarafından Kendi kavramını adlandırmak için kullanmıştır. Berkeley, "hiç bir zaman tasarımlarımızdan başkasını bilmediğimize göre, niçin, onların herhangi bir şeyi temsil ettiklerini varsayıyor" olmaktan çıkalım düşüncesini taşıyordu. Bir şeyin varlığı, onun algılanmasından ve zihinde bir tasarım olmasından ibaretti sadece. Ancak Tanrı da zihnimizdeki bir tasarıdır. Varlık dünyası sadece düşünüp tasarlayabildiklerimizdir. Bu bakımdan bana göre, doğa veya evren dediğimiz şey de Tanrı'nın algısının bütününden ibarettir.

Başka bir idealizm düşünürünü örnek verecek olursam; Leibniz "Monad" adını verdiği enerji birimlerinin evrenin esas ilkesi olarak bir kuvveti olduğunu savunmuştur. Aynı şekilde Kant'a göre insan zihninden ve düşüncesinden bağımsız bir gerçek nesne dünyası bulunmaktadır. Ama bizim onu tam anlamıyla bilemeyeceğimizi söylerken sadece algıladığımız şeyi bildiğimizi ortaya koymaktadır. Gerçek dünyanın özünü algılayamayız. Sadece görünüşleri algılarız. Algılarken de duyu organlarımız, anlama ve değerlendirme kategorilerimiz hem algılarımızı hem de bilgimizi düzenler.

Yine filozoflar üzerinden gidecek olursam Fichte, ister biçim ister içerik olsun bütün bilgilerimizin benliğimizden çıktığını savunmaktadır. Bütün varlık dünyası “ben”in faaliyetinin ürünüdür. Fichte böylece Berkeley’in sübjektif idealizmine dönmüştür. Schelling ise doğa ve zihnin bir olduğunu, doğadaki gerçek bilgilerle insan zihnindeki ideal bilgilerin birbiri ile uyumlu olduğunu savunur.

Gerçeğe sadece düşünce ile varmak mümkündür. Düşünce, dışarıdan bir desteğe veya onaya gerek duymadan, kendi kendisini besleyerek gerçeğe ulaşır. Bunlardan yola çıkarak, gerçekten de erişilemez bir düşünce gücünün olduğunu ve bu düşüncelerin zihnin odacıklarından ibaret olduğunu savunuyorum. Tüm varlık ve nesneler bizim zihnimizde tasarladığımız kadar varlar. Elbette yaşam tarzının ya da çevrenin düşünme biçimini etkilediği de bir gerçektir. Örneğin; nasıl ki biz ölünce toprak olacağız düşüncesindeysek buzullarda yaşayan insanlar ise ölünce buzul olacaklarını düşünebilirler. Birbiriyle bağlantılı şekilde hayatımız düşüncemizi etkiliyor. Bu da varlığımızın nasıl oluşa geldiği ve nasıl bittiği hakkında yine düşünce ve zihnin kavrulmasıyla bize yorum gücü kazandırıyor.